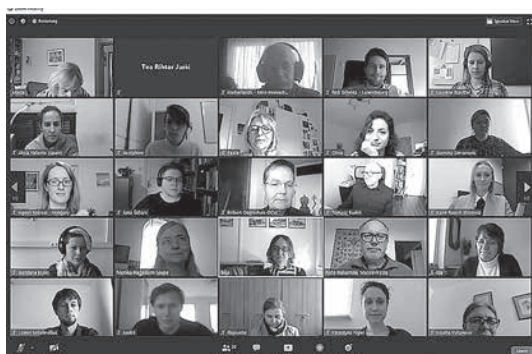

DVADESET GODINA ČLANSTVA MUZEJSKOG DOKUMENTACIJSKOG CENTRA U EUROPSKOJ GRUPI ZA MUZEJSKU STATISTIKU (EGMUS)

IM 53, 2022.
POGLEDI, DOGAĐAJI, ISKUSTVA
VIEWS, EXPERIENCES, EVENTS

TEA RIHTAR JURIĆ □ Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb

sl.1. Plenarni sastanak EGMUS-a u Berlinu 2008. godine, kada su sastanku prisustvovali i prevoditelji

sl.2. Članovi užeg tijela EGMUS-a na sastanku u Institutu za muzejska istraživanja u Berlinu 2019. godine. Fotografirala Tea Rihtar Juric.

sl.3. Sudionici plenarnoga godišnjeg sastanka održanog 2018. godine u Muzejskome dokumentacijskom centru u Zagrebu. Fotografirala Staša Popadić.

sl.4. Snimka zaslona sa sudionicima prvog online plenarnog sastanka EGMUS-a održanoga 24. i 25. studenog 2020.

Navršilo se već dvadeset godina otkako su se stručnjaci različitih zemalja službeno okupili oko pitanja muzejske statistike pod zajedničkim nazivom Europska grupa za muzejsku statistiku (EGMUS) te nastavili s tim zanimljivim, ali složenim i upornim radom na prikupljanju, analizi, usklađivanju na međunarodnoj razini i usavršavanju metodologija svake godine tijekom puna dva desetljeća.

Osnivanju jedinstvene grupe koja se bavi muzejskom statistikom prethodilo je nekoliko inicijativa – prva je rođena na konferenciji u Berlinu 1995. godine, a pokrenuo ju je berlinski Institut za muzejske studije – Institut für Museumskunde (današnji Institut za muzejska istraživanja Državnih muzeja u Berlinu – Pruska kulturna baština, njem. Institut für Museumsforschung – IfM der Staatliche Museen zu Berlin-Preußischer Kulturbesitz – SMB-SPK) s prof. Monikom Hagedorn-Saupe na čelu, a nakon te konferencije idućih su godina uslijedile i ostale. Usporedno s navedenom inicijativom Vijeće Europe je potkraj iste godine donijelo odluku¹ o promicanju kulturne statistike i ekonomskog rasta, potaknuto raspravama stručnjaka na brojnim europskim konferencijama tijekom 1990-ih godina te je tako u sklopu statističkog instituta Europske unije – Eurostata najprije pokrenut pilot-projekt², a zatim je stvorena radna skupina za statistiku u području kulture.

Kako je vrijeme za razvoj kulturne statistike očito bilo povoljno a potreba za njom velika, stvorena je i radna skupina za muzejsku statistiku čiji su sukoordinatori grupe – prof. Monika Hagedorn-Saupe (Njemačka), Guy Frank (Luksemburg) i Vladimir Bina (Nizozemska) – bili stručnjaci koji su sudjelovali i na godišnjim okupljanjima radne skupine Eurostata te predstavljali izvješća o napretku u području muzejske statistike na razini Europske unije.

Uz svijest o važnosti inicijative proistekle s berlinske konferencije te uz razvijanje suradnje statističkih grupa bilo je pitanje vremena kada će se članstvo grupa ujediniti radi ostvarivanja koristi za zajednički rad i sudionike³, što se i dogodilo u lipnju 2002. godine.

Potreba za usporedbom nacionalnih statistika, ali logičnim slijedom i uspostavljanjem usklađene muzejske statistike, potaknula je okupljanje većeg broja stručnjaka iz raznih zemalja koji promišljaju o različitim pristupima muzejskoj statistici kao dijelu šire kulturne statistike, ali je, po svemu sudeći, specifična među baštinskim ustanovama upravo zbog različitosti građe koju muzeji čuvaju, obrađuju i prezentiraju javnosti.

1 Council Resolution of 20 November 1995 on the promotion of statistics on culture and economic growth, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31995Y1207%2801%29> (pristupljeno 14. rujna 2022.).

2 Naziv projekta je tzv. Leadership Group (LEG), izvor: European Group on Museum Statistics. A Guide to European Museum Statistics, str. 7., https://www.egmus.eu/fileadmin/statistics/Dokumente/A_guide_to-European_Museum_Statistics.pdf (pristupljeno 14. rujna 2022.).

3 Detaljnije o povijesti inicijativa za osnivanje skupina stručnjaka koji se bave kulturnom i muzejskom statistikom moguće je pronaći na stranicama EGMUS-a: https://www.egmus.eu/sl/about_egmus/history/ (pristupljeno 14. rujna 2022.).

4 Popis programa plenarnih sastanaka i sastanaka užeg tijela konzultiran je na službenim stranicama grupe (<https://www.egmus.eu/>), u dijelu ograničenom za članstvo grupe (pristupljeno 19. prosinca 2022.).

5 Poput istraživanja provedenoga za izlaganje na 4. seminaru *Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture* (održano 2000.) i objavljenoga 2001. u istoimenom zborniku radova (Franulić, Markita i Snježana Radovanlija Mileusnić, *Prikupljanje i obrada podataka za Registar muzejsko-galerijskih ustanova u Hrvatskoj*, str. 165-174) ili onoga o zastupljenosti muzealaca prema spolu (Franulić, Markita, „Muzealci u brojkama (zastupljenost prema spolu u Hrvatskoj)”, *Informatica Museologica* 32, br. 1-2 (2001): 18-22, <https://hrcaak.srce.hr/140624> (pristupljeno 14. rujna 2022.).

6 Statističke preglede o hrvatskim muzejima moguće je pronaći na stranicama MDC-a <https://mdc.hr/hr/muzeji/muzejska-statistika/statistika-hrvatskih-muzeja/> (pristupljeno 14. rujna 2022.).

7 Od 2016. u radu EGMUS-a sudjeluje MDC-ova dokumentaristica Tea Rihtar Jurić.

8 Godine 2020. užem se tijelo priključila i predstavnicima Poljske Katarzyna Skomorucha-Figiel iz poljskoga Nacionalnog instituta za muzeje i javne zbirke (NIMOZ), a neki su se nacionalni predstavnici tijekom godina izmijenili (npr. Francusku umjesto Marca Marchettija i Joséphine Dezellus od 2021. predstavljaju Jean-Cédric Delvainquière, Jasmina Stevanović i Tiphaine Vilbert).

Tijekom dvadeset godina rada, u kojemu su sudjelovali različiti predstavnici tridesetak zemalja, članovi su se na plenarnim sastancima i sastancima užeg tijela grupe okupljali u Luksemburgu (2002., 2004., 2005., 2006., 2010., 2011.), Berlinu (2002., 2003., 2004., 2005., 2006., 2007., 2008., 2011., 2012., 2013., 2014., 2016., 2017., 2019.), Amsterdamu (2009.), Oslu (2010.), Parizu (2013.), Hagu (2015., 2018.), Zagrebu (2018.) i Bukureštu (2019.).⁴ Posljednjih su godina (2020., 2021., 2022.) zbog pandemije koronavirusa sastanci održavani online, a na samom kraju 2022., nakon tri godine izostanaka susreta uživo, ipak je održan jedva dočekan sastanak užeg tijela grupe u Berlinu.

Teme sastanaka

Osim razvijanja svrhovitog upitnika za ujednačeno prikupljanje podataka u različitim nacionalnim statistikama (koji je iz godine u godinu unaprjeđivan), kao i onoga o digitalizaciji, redovita tema sastanaka bili su najnoviji podatci muzejske statistike u svakoj pojedinoj zemlji. Međutim, pozornost se pridavala i pojedinim zasebnim temama kojima bi se proširivale mogućnosti primjene muzejske statistike. Iako dvadeset godina rada nije jednostavno sažeti u nekoliko rečenica, možda je najvažnije istaknuti širinu i raznovrsnost tema koje su obrađivane tijekom godina. Tako su teme kojima su se bavili članovi EGMUS-a i gostujući stručnjaci obuhvaćale širok raspon sadržaja: promjenu vlasništva muzeja – iz javnoga u privatno, i obrnuto (2002.), muzeje i internet – muzeje veza – web muzeje – virtualne posjete nasuprot osobnim dolascima (2003.), put od podatka do dizajna: donošenje odluka o prikazu sadržaja utemeljenih na podacima (Berlin, 2004., 2005.), radionice o digitalizaciji i edukaciji (2005.), izradu skraćenog popisa indikatora za muzeje – Abridged List of Museum Indicators (ALOKMI) (2006.), digitalizaciju i online dostupnost (2006., 2007., 2008., 2011.), digitalizaciju i kulturni turizam (2010.), muzejsku statistiku i kulturnu politiku (2010.), istraživanje publike (2011.), mjerenje kvalitete muzejske djelatnosti (2012.), pristup muzeju za osobe s invaliditetom (2013.), digitalnu posjećenost (2013.), turizam i statistiku muzeja i ustanova nalik na muzeje (2015.), utjecaj terorizma na posjećenost muzeja (2015., 2016.), aktivnosti i programe za izbjeglice (2016.), socijalni i ekonomski utjecaj muzeja i muzejima srodnih institucija (2017.), statistiku besplatnih posjeta i politiku naplate ulaznica u posljednjem desetljeću, učinke mijenjanja politike naplate ulaznica te buduće strategije (2018.), neposjetitelje muzeja (2018.), velike podatke (Big Data) u muzejskoj statistici (2019.), raspravu o prijedlogu za novu ICOM-ovu definiciju muzeja (2019.), Eurostat – statistiku kulturne baštine (2020.), utjecaj pandemije Covida19 na muzeje (2020., 2022.), digitalnu participaciju (2022.). Osim navedenih tema koje pokazuju raznolikost i širok obuhvat, ali i njihovu aktualnost u određenom razdoblju (poput svojedobnih tema o digitalizaciji, terorizmu, izbjeglištvu, utjecaju pandemije i sl.), redovito su predstavljani projekti poput ATHENA-e, NUMERIC-a, ESSNet-a (European Statistical System Network on Culture), ENUMERATE-a, Europeane, novih ISO standarda koji se odnose na pokazatelje za muzeje, Eurostata, Kompendija kulturnih politika, a s više njih je ostvarena suradnja i tijekom više godina.

Sudjelovanje stručnjaka MDC-a u radu EGMUS-a

Već se u godini osnutka EGMUS-a, na drugom plenarnom sastanku održanom 2002. godine u Berlinu, grupi pridružila Markita Franulić, tadašnja MDC-ova dokumentaristica i voditeljica Registra muzeja, galerija i zbirki RH. Otad je sudjelovala na sastancima tijekom gotovo cijelog desetljeća, sve do 2011. godine, predstavljajući najnovije podatke o hrvatskim muzejima i unaprjeđujući domaću muzejsku statistiku. Iako je statističke analize⁵ radila i prije priključenja grupi, ponajprije radi internih potreba MDC-a, članstvo u grupi bilo joj je dodatni poticaj za rad i razvoj na polju muzejske statistike.⁶ Nakon odlaska kolegice Franulić iz Centra (na ravnateljско mjesto u Tehnički muzej „Nikola Tesla”), MDC je kao hrvatski predstavnik u grupi pauzirao do 2016. godine⁷ (osim 2014. godine, kada je tadašnja ravnateljica MDC-a, muzejska savjetnica Višnja Zgaga, prisustvovala plenarnom sastanku u Berlinu).

Iduće, 2017. godine MDC ulazi u uže tijelo grupe koje u to vrijeme⁸ čine stručnjaci iz njemačkog Instituta za istraživanje muzeja pod vodstvom prof. dr. sc. Monike Hagedorn-Saupe (jedne od začetnica grupe), ujedno i predsjednice CIDOC-a, ICOM-ova međunarodnog odbora za dokumentaciju, Robert Oosterhuis iz nizozemskog Ministarstva obrazovanja, kulture i znanosti, Nico Heerscap iz nizozemskoga Centralnog ureda za statistiku, Marco Marchetti iz francuskog Ministarstva kulture i Trilce Navarette s roterdamskog Sveučilišta Erasmus.

Intenzivnijem uključivanju u rad grupe pridonio je i međunarodni plenarni sastanak, prvi put održan u Hrvatskoj, u Zagrebu 2018. godine, u organizaciji MDC-a te uz potporu i pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture RH. Sastanku se odazvalo 27 sudionika iz 12 zemalja (Finske, Francuske, Njemačke, Latvije, Litve, Makedonije, Nizozemske, Poljske, Rumunjske, Srbije, Švedske i Hrvatske). Održavanje sastanka na domaćem tlu potaknulo je obnavljanje još jedne važne suradnje – one s Državnim zavodom za statistiku, koju je Franulić i prije održavala, no zbog fluktuacije djelatnika u MDC-u i u DZS-u bilo je potrebno uspostaviti nove suradničke veze. Na međunarodnom sastanku 2018. tadašnja voditeljica Službe statistike obrazovanja, kulture i znanosti u Sektoru društvenih statistika Državnog zavoda za statistiku Matija Vdović izložila je presjek DZS-ovih statističkih podataka o hrvatskim muzejima, dok je iz

MDC-a o središnjoj temi sastanka – naplati muzejskih ulaznica – istraživanje prezentirala MDC-ova dokumentaristica i kustosica Ivona Marić.

Kada je pandemija prekinula održavanje sastanaka uživo, izravnim fizičkim okupljanjem, u online plenarnim sastancima 2020. i 2022. godine⁹ osim MDC-ova predstavnika sudjelovale su i stručnjakinje DZS-a Gordana Bralić i Marija Gojević. Novi oblik rada u online okruženju omogućio je uključivanje većeg broja sudionika i uštedu sredstava potrebnih za putovanje, no mogućnost nestrukturirane komunikacije, razmjene iskustava među sudionicima, kao i održavanje radionica manjih radnih skupina koji su dotad bili uobičajeni na plenarnim sastancima u tim su uvjetima rada, nažalost, izostali i nisu se mogli u potpunosti nadomjestiti online sastancima.

U turbulentnim vremenima, ozbiljno načetim dugotrajnim posljedicama pandemije koronavirusa, ratnim zbivanjima, energetsom i finansijskom krizom te klimatskim ugrozama, muzejskim statističarima neće nedostajati tema za proučavanje utjecaja svih tih negativnih aspekata, a sve kako bi što odlučnije upozorili javnost i donositelje odluka na to kako se oni odražavaju na ipak nedovoljno otporan muzejski svijet.

Primljeno: 19. prosinca 2022.

TWENTY YEARS OF MDC'S MEMBERSHIP IN EUROPEAN GROUP FOR MUSEUM STATISTICS (EGMUS)

The year 2022 was the twentieth since the forming of a group of museum statisticians from various countries named the European Group for Museum Statistics or EGMUS, the MDC also participating in the work of the group during that period. The MDC became a member of the Core Group in 2017 and in the following year the first meeting of the group in Croatia was held, organised by MDC and under the patronage of the Ministry of Culture of the Republic of Croatia. The chief objective of EGMUS is to collect compare and analyse statistical data about the museums of different countries and publish comparable statistics. Harmonising statistical data about museums of different countries is a demanding task requiring persistent and dedicated work.

During two decades members of the group have met many times because of themes related to museum statistics, among them those related to digitalisation, virtual attendance and digital participation, cultural policies, research into audiences, measurement of the quality of the museum activity, special needs, programmes for refugees, the social and economic influence of museums, charging for tickets, non-visitors to museums, big data sets in museum statistics, the impact of the Covid-19 pandemic on museums and so on.

The group coordinates with Eurostat and makes a contribution to the drawing up of ISO standards for museum indicators, as well as to projects like ENUMERATE, Europeane and so on. The group brings together members from more than thirty countries, and they usually come together annually in plenary meetings.

⁹ Online plenarni sastanci 2020. i 2022. godine održani su u organizaciji Zavoda za proučavanje kulturnog razvitka iz Beograda, koji se grupi priključio na zagrebačkom plenarnom sastanku 2018. godine.